

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

**PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA
DE NECONSTITUȚIONALITATE**

**a articolelor 2 alin. (2) din Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023 și
84 alin. (4) din Codul de procedură civilă**

(sesizările nr. 269a/2023, nr. 7g/2024, nr. 64g/2024, nr. 75g/2024 și nr.
153g/2024)

(taxa de timbru)

CHIȘINĂU

26 septembrie 2024

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN *judecători*,
cu participarea dlui Vasili Oprea, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 14 decembrie 2023, 19 ianuarie
2024, 20 martie 2024, 29 martie 2024 și 4 iulie 2024,
Examinând sesizările menționate în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea nr. 269a/2023 privind controlul constituționalității articolului 2 alin. (2) din Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023, depusă la Curtea Constituțională de dl Vlad Batrîncea, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale.

2. De asemenea, la originea cauzei se află sesizările nr. 7g/2024, nr. 64g/2024, nr. 75g/2024 și nr. 153g/2024 cu privire la excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alin. (2) și a Anexei nr. 2 din Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023, precum și a articolului 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă. Sesizarea nr. 7g/2024 a fost ridicată din oficiu de către dl judecător Victor Sandu, în dosarul nr. 2-1340/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru. Sesizările nr. 64g/2024 și nr. 75g/2024 au fost ridicate de dl avocat Andrei Briceag în dosarele nr. 2-3380/2024 și nr. 2-3638/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, iar sesizarea nr. 153g/2024 a fost ridicată de dl Marcel Lungu, lichidator al SRL „New Next”, în dosarul nr. 2rhi-1/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

3. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost depuse la Curtea Constituțională la 19 ianuarie, 20 martie, 29 martie 2024 și 4 iulie 2024 de dl judecător Victor Sandu și de dnele judecătore Tatiana Balan, Maria Muruianu și Mariana Fondos-Frațman din cadrul Judecătoriei Chișinău, sediile Centru și central, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

4. Având în vedere că sesizările abordează probleme similare, Curtea a considerat necesar să le conexeze într-un singur dosar, pe baza articolului 43

din Codul jurisdicției constituționale, dosar căruia i-a atribuit numărul 269a/2023.

5. Prin decizia Curții Constituționale din 5 iulie 2024, sesizările au fost declarate admisibile, fără a se prejudeca fondul cauzei.

6. În procesul examinării cauzei, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Avocatului Poporului, Uniunii Avocaților, Asociației Judecătorilor „Vocea Justiției”, Asociației Judecătorilor din Moldova, Consiliului Superior al Magistraturii și a Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

7. În ședința publică a Curții au fost prezenți dl Victor Poleacov, reprezentant al autorului sesizării nr. 269a/2023, dl judecător Victor Sandu, autor al sesizării nr. 7g/2024, dl avocat Andrei Briceag, autor al sesizărilor nr. 64g/2024 și nr. 75g/2024, și dl Marcel Lungu, autor al sesizării nr. 153g/2024. Parlamentul a fost reprezentat de dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Eduard Serbenko, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

A. Circumstanțele litigiilor principale

Circumstanțele cauzei nr. 2-1340/2024 (sesizarea nr. 7g/2024)

7. La 2 ianuarie 2024, dl avocat Aureliu Scorțescu s-a adresat, în interesele Companiei de Asigurări „Asterra Grup”, cu o cerere pentru încasarea unei despăgubiri de asigurare, a cheltuielilor de asistență juridică, a taxei de stat și de timbru.

8. În cererea sa, dl avocat a solicitat ca taxa de timbru în valoare de 200 lei să fie achitată atunci când instanța de judecată va finaliza examinarea cauzei, cu dispunerea încasării acesteia din contul pârâtului.

9. La 19 ianuarie 2024, dl judecător Victor Sandu a acceptat examinarea cererii în procedură scrisă. La aceeași dată, dl judecător a ridicat din oficiu excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alin. (2) din Legea taxei de stat. Totodată, în sesizarea sa, dl judecător Victor Sandu a solicitat ca Curtea să exercite controlul de constituționalitate al articolelor 85, 86, 89, 94, 98, 167, 171, 267 literele k) și k¹) din Codul de procedură civilă. În acest sens, dl judecător a precizat că prevederile citate au o legătură directă cu norma pe care o contestă.

10. Printr-o încheiere din 19 ianuarie 2024, dl judecător a trimis excepția de neconstituționalitate la Curtea Constituțională, în vederea examinării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 2-3380/2024 (sesizarea nr. 64g/2024)

11. La 4 martie 2024, dl avocat Andrei Briceag s-a adresat, în interesele Asociației Proprietarilor în Condominiu nr. A0110-0158, cu o cerere prin care a solicitat încasarea unei datorii, a dobânzii de întârziere și a cheltuielilor de judecată.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

12. Totodată, dl avocat Andrei Briceag a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolelor 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin.(4) din Codul de procedură civilă.

13. Printr-o încheiere din 12 martie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 2-3638/2024 (sesizarea nr. 75g/2024)

14. La 7 martie 2024, IM „Incaso” SRL a formulat o cerere de chemare în judecată prin care a solicitat încasarea unei datorii.

15. La 18 martie 2024, dl avocat Andrei Briceag a ridicat, în interesele *Incaso*, excepția de neconstituționalitate a articolelor 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

16. Printr-o încheiere din 19 martie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

Circumstanțele cauzei nr. 2rhi-1/2024 (sesizarea nr. 153g/2024)

17. La 13 mai 2019, prin Hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul central, a fost intentat procesul de insolabilitate în privința debitorului *New Next*.

18. La 25 iunie 2024, dl Marcel Lungu, lichidator al *New Next*, a formulat o cerere privind revizuirea unei încheieri a Judecătoriei Chișinău, sediul central.

19. În cadrul ședinței de judecată, dl Marcel Lungu a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 2 alin. (2) și Anexei nr.2 din Legea taxei de stat, în partea în care administratorul/lichidatorul este obligat să achite taxa de timbru, precum și a articolului 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

20. Printr-o încheiere din 2 iulie 2024, Judecătoria Chișinău, sediul central, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

I. Legislația pertinentă

21. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

[...].”

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

22. Prevederile relevante ale Legii taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023 sunt următoarele:

Articolul 2
Taxa de timbru

„(1) Taxa de timbru este o sumă de bani care se percepe, o singură dată, de la persoanele fizice și juridice pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva deciziei agentului constator asupra cauzei contravenționale atât în primă instanță, cât și în căile de atac.

(2) Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eșalonare, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege. Suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul.

(3) Prin derogare de la alin. (1), nu se percepe taxă de timbru de la autoritățile și instituțiile publice în acțiunile care au ca obiect încasarea unor sume de bani la bugetul de stat.

(4) Taxa de timbru constituie 200 de lei.”

Articolul 5
Scutirile de taxa de stat și de taxa de timbru

„Scutirile de taxa de stat și de taxa de timbru sunt expuse în anexa nr. 2.”

„[...]”

Anexa nr.2

Scutirile de taxa de stat și de taxa de timbru

1. Se scutesc de taxa de stat în instanțele de judecată:

[...]

1.15. Administratorii din oficiu și lichidatorii băncilor – în acțiunile legate de lichidarea băncilor

1.16. Se scutesc de taxa de stat și de taxă de timbru executorii judecătorești și organele cu atribuții de administrare fiscală, indiferent de calitatea lor procesuală

[Anexa nr. 2 în redactarea Legii nr. 73 din 28 martie 2024, în vigoare din 18 aprilie 2024]

23. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 84
Taxa de timbru

„(1) Taxa de timbru este o sumă de bani care se percepe, o singură dată, pentru intentarea unui proces judiciar civil sau de contencios administrativ atât în primă instanță, cât și în căile de atac, în temeiul legii.

(2) Taxa de timbru se achită în contul instanțelor de judecată și se gestionează în conformitate cu art. 43 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014.

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

(3) Cuantumul taxei de timbru este determinat în mărime fixă conform Legii taxei de stat nr.213/2023.

(4) Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de Legea taxei de stat nr. 213/2023. Suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul.”

Articolul 85

Scutirile de taxă de stat și/sau de taxă de timbru

„(1) Scutirile de taxa de stat și/sau de taxa de timbru sunt prevăzute în pct.1 al anexei nr. 2 la Legea taxei de stat nr. 213/2023.

[...]

(4) În funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, persoana fizică sau juridică este scutită de către judecător (de către instanța judecătorească) de plata taxei de stat sau de plata unei părți a ei.”

Articolul 86

Amânarea și eşalonarea plății taxei de stat

„(1) Judecătorul, până la acceptarea cererii de chemare în judecată, soluționează cererile părților privind amânarea sau eşalonarea plății taxei de stat ținând cont de situația lor materială. Dacă reclamantul nu a plătit în termen taxa de stat, instanța scoate cererea de pe rol.

(2) Persoanele juridice declarate în stare de insolvabilitate, la introducerea în instanța de judecată a acțiunilor de urmărire a creanțelor debitoare, de anulare a actelor juridice fictive sau frauduloase, a garanțiilor acordate, a tranzacțiilor încheiate și a actelor de transfer de proprietate, precum și la atacarea hotărârilor judecătorești adoptate pe marginea acestor litigii, plătesc taxa de stat după examinarea cauzei, dar nu mai târziu de 6 luni din data adoptării de către instanța de judecată a hotărârii.”

ÎN DREPT

I. Argumentele autorilor sesizărilor

Sesizarea nr. 269a/2023

24. Dl Vlad Batrîncea precizează că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat încalcă dreptul de acces liber la justiție și la respectarea proprietății private al persoanelor social-vulnerabile și al celor cu venituri mici, care, din cauza situației materiale precare, nu-și permit să achite taxa de timbru. De asemenea, prevederea citată nu le recunoaște persoanelor care s-au adresat în instanța de judecată dreptul de a-și recupera cheltuielile de plată a taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul.

25. Totodată, norma atacată îi interzice instanței de judecată să decidă amânarea, eşalonarea sau scutirea de la plata taxei de timbru în cazul în care există motive. În aceste condiții, domnia sa consideră că categoriile de persoane menționate mai sus sunt constrânse în exercițiul dreptului de acces liber la justiție.

26. În sesizare, dl Vlad Batrîncea susține că prevederile atacate încalcă articolele 1 alin. (3), 4, 7, 9, 20, 23, 54 și 127 din Constituție și articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Sesizarea nr. 7g/2024

27. Dl judecător Victor Sandu precizează că, potrivit articolului 2 alin. (2) din Legea taxei de stat, taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eșalonare, cu excepțiile prevăzute de lege. Suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul.

28. În acest sens, domnia sa susține că prevederea contestată reprezintă o ingerință în dreptul de acces la o instanță și notează că exercitarea acestui drept nu trebuie să fie împiedicată de existența vreunor obstacole de drept sau de fapt care să-i afecteze esența. În sesizare, dl judecător evidențiază situația financiară precară a persoanelor cu venituri modeste, care nu au capacitatea de a achita taxa de timbru și care ar putea să-și vadă drepturile încălcate fără posibilitatea de a le apăra în instanță. Astfel, dreptul de acces la un tribunal este afectat în cazul în care o persoană nu dispune de resurse financiare pentru a achita taxa de timbru.

29. Dl judecător precizează că, deși articolul 85 alin. (4) din Codul de procedură civilă îi conferă instanței de judecată competența de a dispune scutirea, amânarea sau eșalonarea integrală sau parțială a taxei de stat, norma menționată nu poate fi aplicată în privința taxei de timbru, pentru că legislatorul nu a prevăzut această posibilitate.

30. Totodată, domnia sa susține că legislatorul a omis să racordeze mai multe prevederi procesual civile, și anume articolele 85, 86, 89, 94, 98, 171, 267 literele k) și k¹) din Codul de procedură civilă, la obligația plății taxei de timbru, fapt care denotă, în opinia sa, caracterul necorespunzător al Legii taxei de stat. În acest context, dl judecător Victor Sandu îi solicită Curții Constituționale să verifice constituționalitatea acestor prevederi.

31. În sesizare, autorul susține că nomele contestate încalcă articolele 16, 20, 23 alin. (2) și 54 din Constituție.

Sesizările nr. 64g/2024 și nr. 75g/2024

32. Autorul sesizărilor susține că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă sunt neconstituționale, deoarece îi încalcă dreptul la respectarea proprietății private și dreptul de acces la un tribunal. Autorul sesizărilor precizează că orice ingerințe într-un drept fundamental trebuie să urmărească cel puțin un scop legitim stabilit de articolul 54 alin. (2) din Constituție. Totuși, prevederile contestate, care fac imposibilă recuperarea taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul și care îi interzic instanței judecătorești să decidă scutirea, amânarea sau eșalonarea plății taxei de timbru, atunci când există motive, nu urmăresc vreun scop legitim.

33. Autorul sesizărilor susține că obligația de a achita taxa de timbru pentru intentarea unui proces judiciar civil are un impact economic negativ și un efect descurajator puternic în privința persoanelor care vor să se adreseze în justiție în vederea apărării drepturilor lezate.

34. În acest sens, autorul sesizărilor consideră că prevederile contestate încalcă articolele 4, 9, 20, 23, 26, 46 și 127 din Constituție, 6 § 1 și 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și 1 din Protocolul nr. 1 la această Convenție.

Sesizarea nr. 153g/2024

35. Autorul excepției susține că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă stabilesc că suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul. De asemenea, Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat nu reglementează excepții de la plata taxei de timbru în cazul cererilor care sunt depuse în procedura de insolabilitate de către administratorul autorizat. Autorul excepției consideră că omisiunea evidențiată și prevederile citate mai sus limitează dreptul său de acces la justiție și dreptul la proprietate privată.

36. Autorul excepției subliniază că punctele 1.15. și 1.16. din Anexa nr. 2 „Scutirile de taxa de stat și de taxa de timbru” din Legea taxei de stat stabilesc că se scutesc de taxa de stat administratorii din oficiu și lichidatorii băncilor – în acțiunile legate de lichidarea băncilor și, respectiv, de taxa de stat și de taxa de timbru executorii judecătorești și organele cu atribuții de administrare fiscală, indiferent de calitatea lor procesuală. În opinia autorului, acțiunea acestor norme le induce administratorilor autorizați un dezavantaj care reprezintă o discriminare.

37. În acest sens, autorul excepției susține că prevederile contestate sunt contrare articolelor 4, 7, 16, 20, 23, 46 și 54 din Constituție.

II. Argumentele autorităților și ale organizațiilor care și-au prezentat opiniile

38. Parlamentul menționează că Legea taxei de stat nr. 213/2023 are scopul de a actualiza cuantumul taxelor de stat la nivelul economiei, de a acumula fonduri bănești și de a compensa parțial cheltuielile de funcționare a instanțelor judecătorești. În acest scop, Legea nr. 213/2023 a instituit taxa de timbru în mărime de 200 lei, care se percepe de la persoanele fizice și juridice la intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva deciziei agentului constatat, atât în prima instanță, cât și în căile de atac. Parlamentul sugerează că reglementarea taxei de timbru a fost determinată de faptul că instanțele se confruntă cu un număr mare de cereri formulate în mod abuziv, care încarcă rolul instanțelor de judecată. Parlamentul subliniază că această inițiativă și amendamentele propuse au fost susținute de către executiv prin Hotărârea nr. 516 din 19 iulie 2023, fiind formulate mai multe recomandări de îmbunătățire.

39. Parlamentul menționează că plata taxelor și a impozitelor reprezintă o obligație a cetățenilor, în baza articolului 58 alin. (1) din Constituție. În opinia sa, taxa de timbru vine să dea expresie acestui text constituțional. Într-o altă ordine de idei, Parlamentul precizează că taxa de timbru de 200 lei nu este împovărătoare și că plata acesteia nu pune în pericol situația financiară a potențialilor justiciabili. Totuși, Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat prevede mai multe excepții, în una dintre care se încadrează și persoanele cu venituri mici. În baza pct. 1.20 din Anexă aceste persoane sunt scutite de obligația plății taxei de timbru.

40. Referitor la încălcarea dreptului la proprietate, Parlamentul susține că acest drept nu este absolut și că reglementarea unor limitări ale exercitiului dreptului la proprietate este justificată de necesitatea asigurării unui echilibru între interesele individuale și interesul general. Parlamentul notează că în elaborarea și implementarea politicilor din domeniul impozitării se bucură de o marjă discreționară și că, datorită cunoașterii directe a societății și a nevoilor sale, este, în principiu, mai bine plasat decât Curtea pentru a decide ce este „în interesul public”.

41. Guvernul susține că, potrivit Anexei nr. 2 la Legea taxei de stat, sunt scutiți de plata taxei de timbru la adresarea în instanța de judecată reclamației în cazul cererilor privind aplicarea măsurilor de protecție împotriva violenței domestice și de reparare a prejudiciului provocat astfel, în cazul cererilor privind apărarea drepturilor minorilor, în cazul persoanelor fizice care, conform legii, sunt împuternicite să adreseze cereri în apărarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime al altor persoane, precum și în cazul în care persoana are statut de beneficiar de asistență juridică garantată de stat. Astfel, pe baza excepțiilor menționate mai sus, Guvernul subliniază că persoanele cu venituri mici pot adresa cereri în instanța de judecată fără să achite taxa de timbru.

42. Într-o altă ordine de idei, Guvernul precizează că dreptul de acces liber la justiție nu presupune gratuitatea adresării în instanța de judecată și nici, implicit, realizarea unor drepturi pe cale judecătorească în mod gratuit. În cadrul mecanismului statului, funcția de restabilire a ordinii de drept, care se realizează de către autoritatea judecătorească, reprezintă de fapt un serviciu public ale cărui costuri sunt suportate de la bugetul de stat. În consecință, legislatorul este îndreptățit să instituie taxe de stat care să acopere costurile procedurii la care participă părțile aflate în litigiu. Totodată, începând cu 1 ianuarie 2024, salariul minim lunar pe țară este de 5 000 lei. Astfel, taxa de timbru de 200 lei raportată la salariul minim pe țară pentru anul 2024 reprezintă doar 4%, iar dacă este raportată la valoarea salariului mediu lunar pe economie, care este în valoare de 13 700 lei, taxa de timbru reprezintă 1,46%.

43. Avocatul Poporului menționează că, la 31 iulie 2023, Parlamentul a adoptat o nouă Lege a taxei de stat prin care a fost introdusă o taxă specială – „taxa de timbru”. Taxa de timbru este în mărime de 200 lei. Totuși, Legea nu prevede posibilitatea scutirii, amânării sau eşalonării plății taxei de timbru în

cazul persoanelor care nu au mijloace financiare. Avocatul Poporului indică faptul că accesul liber la justiție constituie un aspect inherent al dreptului la un proces echitabil. Dreptul de acces liber la justiție trebuie să fie practic și efectiv, nu teoretic și iluzoriu. Avocatul Poporului atrage atenția în privința multiplelor condamnări ale Republicii Moldova la Curtea Europeană pentru încălcarea dreptului la un proces echitabil din cauza privării persoanelor de dreptul de acces la justiție. Spre exemplu, în *Clionov v. Moldova*, Curtea Europeană a reținut că un criteriu de care ține cont atunci când examinează existența unei încălcări a dreptului de acces la un tribunal este dacă instanțele de judecată au luat în calcul în mod efectiv de capacitatea reclamantului de a achita taxa judiciară.

44. În opinia sa, Avocatul Poporului admite că majorarea taxelor de stat și introducerea în legislație a taxei judiciare de timbru ar putea să fie justificată de insuficiența resurselor financiare. Totuși, la reglementarea acestei obligații trebuie să se țină cont de situația financiară a persoanelor. În acest sens, Avocatul Poporului oferă ca reper datele Biroului de Statistică care arată că aproximativ 31% din cetățeni sunt sub pragul sărăciei, iar peste 13% trăiesc în sărăcie extremă. În acest sens, Avocatul Poporului menționează că obligația statului de a asigura buna administrare a sistemului de justiție nu trebuie pusă pe umerii cetățenilor. În concluzie, Avocatul Poporului consideră că instanța de judecată trebuie să poată ține cont de situația financiară a persoanelor.

45. Asociația Judecătorilor din Republica Moldova precizează că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat reprezintă o barieră în calea accesului la justiție al persoanelor cu resurse financiare modeste, deoarece acest articol nu prevede posibilitatea scutirii, amânării sau eșalonării plății taxei de timbru. În opinia sa, Asociația mai consideră că această prevedere este restrictivă și că îi lipsește flexibilitatea. De asemenea, Asociația consideră că articolul 2 alin. (2) din Lege ar permite intervenții arbitrare în exercițiul dreptului de acces la un tribunal. În concluzie, Asociația Judecătorilor subliniază că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat încalcă dreptul de acces la justiție, egalitatea în fața legii și protecția împotriva intervențiilor arbitrare ale statului.

46. Facultatea de Drept a Universității de Stat precizează că taxa de timbru este o instituție nouă pentru justiția națională și că, spre deosebire de taxa de stat care se achită în bugetul de stat, taxa de timbru se achită în contul instanțelor de judecată. Deși Legea taxei de stat prevede mai multe situații când la intentarea unui proces nu se achită taxa de timbru, majoritatea se referă la procesele judiciare care pot fi intentate de autoritățile publice și de organizațiile obștești. Anexa nr. 2 din Lege stabilește doar două situații în care persoanele fizice sunt scutite de taxa de timbru la intentarea unui proces. Pct. 1.1.5 din Anexă stabilește că se scutesc de taxa de timbru reclamanții în acțiunile privind aplicarea măsurilor de protecție și în acțiunile privind repararea prejudiciului material și/sau moral cauzat prin acte de violență în familie. Totodată, pct. 1.20 prevede că se scutesc de taxa de timbru în instanța de judecată persoanele fizice care au statut de beneficiar de asistență juridică garantată de stat.

47. Totuși, Facultatea de Drept notează că Legea taxei de stat nu prevede nicio situație în care judecătorul ar putea să dispună, la cerere sau din oficiu, având în vedere argumentele și probele care i-au fost prezentate, scutirea de plata taxei de timbru. Analizând Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat, Facultatea de Drept menționează că rațiunea care stă la baza scutirii persoanelor de plata taxei de stat, *i.e.* situația financiară precară, se aplică și în favoarea scutirii de plata taxei de timbru. Spre exemplu, pct. 1.3. din Anexa nr. 2 stabilește că se scutesc de plata taxei de stat minorii în cauzele de apărare a drepturilor lor. Totuși, nu este clar cum va putea să achite taxa de timbru un minor care nu dispune de resurse financiare ca să achite taxa de stat. Facultatea de Drept menționează că același lucru este valabil și în cazul celorlalte persoane scutite de plata taxei de stat, dar obligate la plata taxei de timbru. În final, Facultatea de Drept subliniază că prevederea contestată privează un număr mare de justițiabili de dreptul de acces la un tribunal și că taxa de timbru de 200 lei reprezintă o povară substanțială pentru persoanele cu venituri mici.

48. În opinia sa scrisă, Uniunea Avocaților subliniază că dreptul de acces liber la justiție reprezintă o garanție pentru exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților persoanei și o normă imperativă care dă sens noțiunii de stat de drept. În acest sens, Uniunea Avocaților precizează că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat, care stabilește că taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eșalonare, aduce atingere dreptului de acces la justiție, în timp ce imposibilitatea restituirii și compensării taxei de timbru din contul părții ce a pierdut procesul aduce atingere dreptului de proprietate. Uniunea Avocaților evidențiază lipsa vreunei explicații privind scopul urmărit prin introducerea taxei de timbru și prin interdicția scutirii, eșalonării și amânării taxei de timbru. În opinia sa, Uniunea Avocaților întreabă retoric care este criteriul în baza căruia legislatorul a reglementat subiecții care sunt scutiți de plata taxei de timbru. Spre exemplu, pct. 1.20 din Anexa nr. 2 la Lege stabilește că se scutesc de taxa de timbru persoanele fizice care au statut de beneficiar de asistență juridică garantată de stat. Totuși, nu este clar de ce nu sunt scutite și persoanele al căror venit este mai mic decât salariul mediu pe economie, fără a condiționa scutirea de obținerea statutului de beneficiar al asistenței juridice garantate de stat.

49. Uniunea Avocaților subliniază că instituirea taxei de timbru în mărime de 200 lei fără a stabili posibilitatea scutirii, amânării sau eșalonării acesteia afectează caracterul efectiv al dreptului de acces la un tribunal al persoanelor cu venituri mici. Uniunea notează că atât taxa de stat, cât și taxa de timbru au același scop: compensarea cheltuielilor privind administrarea justiției. Totuși, interdicția scutirii, amânării și eșalonării se aplică doar pentru taxa de timbru, nu și taxa de stat. Într-o altă ordine de idei, Uniunea Avocaților notează că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat prevede și interdicția absolută a restituirii și compensării taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul. Această interdicție încalcă articolele constituționale privind dreptul fundamental la proprietate privată.

50. În opinia sa scrisă, Consiliul Superior al Magistraturii menționează că, la 31 iulie 2023, Parlamentul a adoptat Legea taxei de stat nr. 213, prin care a ajustat cuantumul taxei de stat și a stabilit o taxă de timbru în valoare de 200 lei. Consiliul subliniază că acest lucru a fost determinat de necesitatea racordării taxelor de stat la nivelul economiei și compensării cheltuielilor de activitate ale instanțelor. Astfel, Legea taxei de stat prevede că taxa de timbru se percepe de la persoanele fizice și juridice în contul instanței judecătorești. Consiliul menționează că restricția reglementată la articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat, care nu le permite instanțelor de judecată să dispună amânarea, eșalonarea sau scutirea de la plata taxei de timbru, se încadrează în marja de discreție a legislatorului, căruia îi este recunoscută o sferă largă de acțiune în implementarea politicii sale fiscale. Mai mult, Consiliul notează că dreptul de acces liber la justiție nu presupune gratuitatea adresării în instanța de judecată, legislatorul fiind competent să instituie taxe judiciare, atât timp cât acestea sunt rezonabile. Consiliul evidențiază că taxa de timbru este de 200 lei și că Anexa nr. 2 la Lege reglementează mai multe excepții de la plata taxei de timbru.

51. În final, Consiliul Superior al Magistraturii își exprimă dubiile privind constituționalitatea interdicției compensării taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul. În acest sens, Consiliul face referire la regula stabilită la articolul 94 din Codul de procedură civilă, care reglementează că instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cerere, părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată, iar dacă acțiunea reclamantului este admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional cu partea admisă din pretenții, iar pârâtului – proporțional cu partea respinsă din pretențiile reclamantului.

III. Aprecierea Curții Constituționale

A. Admisibilitatea

52. Prin Decizia sa din 5 iulie 2024, Curtea a confirmat respectarea condițiilor de admisibilitate a sesizării și excepțiilor de neconstituționalitate stabilite în jurisprudența sa constantă.

53. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023 și din Codul de procedură civilă, ține de competența Curții Constituționale. Totodată, potrivit articolelor 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații au competența de a sesiza Curtea Constituțională.

54. Curtea a reținut că sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de reprezentantul părții în proces și de judecătorul cazului. Prin urmare, sesizările sunt formulate de subiectele care beneficiază de acest drept,

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

55. Sesizarea nr. 269a/2023 are ca obiect articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat, care prevede că taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de această lege. Suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul. Și sesizările nr. 7g/2024, nr. 64g/2024, nr. 75g/2024 și nr. 153g/2024 au ca obiect articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat, iar în cazul sesizărilor nr. 64g/2024, nr. 75g/2024 și nr. 153g/2024 se contestă și articolul 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă, care are același conținut normativ ca articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat. Totodată, în sesizarea nr. 153g/2024 se mai contestă și Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat, care reglementează scutirile de taxa de stat și de taxa de timbru, în partea în care administratorul/lichidatorul este obligat să achite taxa de timbru pe contul instanței judecătorești. Curtea a reținut că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

56. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate în patru cauze civile. În trei cauze, taxa de timbru a fost achitată la intentarea procesului, iar într-o cauză s-a cerut ca aceasta să fie plătită la finalizarea procesului, cu încasarea ei din contul pârâtului. Așadar, Curtea a admis că articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat ar putea fi aplicat la soluționarea cauzelor, atunci când instanța va soluționa chestiunea compensării cheltuielilor de judecată suportate de părțile procesului.

57. Curtea a reținut că textul normativ al articolului 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă este identic cu cel de la articolul 2 alin. (2) din Legea taxei de stat. Așadar, Curtea a precizat că și acest articol îndeplinește condiția aplicabilității sale.

58. Referitor la capătul sesizării nr. 7g/2024, în care autorul excepției îi solicită Curții să verifice și constituționalitatea articolelor 85, 86, 89, 94, 98, 171, 267 literele k) și k¹) din Codul de procedură civilă în baza faptului că legislatorul a omis să racordeze articolele menționate mai sus în privința taxei de timbru, Curtea a reținut următoarele. După depunerea sesizării, prin Legea nr. 452 din 28 decembrie 2023 cu privire la modificarea unor acte normative, în vigoare din 23 ianuarie 2024, au fost operate modificări la unele din articolele enunțate, normele din Codul de procedură civilă fiind racordate la prevederile Legii taxei de stat. Totuși, în realizarea calității sale de suveran al controlului de constituționalitate și pe baza articolului 6 alin. (3) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea poate pronunța o hotărâre și în privința altor dispoziții legale a căror constituționalitate depinde în întregime sau parțial de constituționalitatea actului contestat (a se vedea HCC nr. 12 din 6 aprilie 2021, § 43 și jurisprudența citată acolo).

59. Prevederile citate din Codul de procedură civilă stabilesc la articolul 85 scutirile de taxa de stat și/sau de taxa de timbru, la articolul 86 amânarea și eşalonarea plății taxei de stat, la articolul 89 restituirea taxei de stat, la articolul

94 repartizarea cheltuielilor de judecată între părți, la articolul 98 compensarea cheltuielilor suportate de instanța judecătorească, la articolul 171 cazurile în care nu se dă curs cererii și la articolul 267 temeiurile scoaterii cererii de pe rol.

60. Având în vedere solicitările autorilor sesizărilor de a verifica constituționalitatea normelor contestate (articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă) care interzic scutirea justițiabililor de plata taxei de timbru dar și a amânării, eșalonării acesteia, Curtea va verifica prin prisma normelor constituționale dacă dispozițiile articolelor 85 și 86 din Codul de procedură civilă referitoare la scutirea, amânarea și eșalonarea judecătorească a plății taxei de stat ar putea fi aplicate și în privința taxei de timbru.

61. Autorii sesizărilor afirmă că prevederile contestate ar încălca articolele 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 4 (*drepturile și libertățile omului*), 7 (*Constituția, Lege Supremă*), 9 (*principiile fundamentale privind proprietatea*), 16 (*egalitatea*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*), 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 127 (*proprietatea*) din Constituție.

62. Totodată, autorii sesizărilor susțin că sunt încălcate și articolele 6 alin. (1) și 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, articolul 1 din Protocolul nr. 1, adăugat la această Convenție.

63. Curtea a menționat că articolele 1 alin. (3), 4, 7 și 9 din Constituție comportă un caracter general și nu pot constitui repere separate, ci trebuie coroborate cu alte prevederi din Constituție, care trebuie să fie aplicabile. Aceste norme nu pot fi invocate de sine stătător, ci numai în coroborare cu o altă prevedere din Constituție, care trebuie să fie aplicabilă (a se vedea DCC nr. 26 din 22 februarie 2022, § 20; DCC nr.56 din 19 aprilie 2022, § 25; DCC nr. 12 din 2 februarie 2023, § 20).

64. De asemenea, cu referire la pretinsa încălcare a articolelor 16 și 23 din Constituție, Curtea a reiterat că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale (a se vedea DCC nr. 90 din 15 iunie 2021, § 23; DCC nr. 126 din 5 august 2021, § 25). Referitor la incidența articolului 54 din Constituție, Curtea a subliniat că acest articol îi impune un mod de analiză a caracterului proporțional al ingerințelor în drepturile fundamentale. Prin urmare, pentru a putea fi invocat, autorul sesizării trebuie să argumenteze incidența unui drept fundamental (a se vedea DCC nr. 126 din 5 august 2021, § 27).

65. Potrivit articolelor 24 alin. (2) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 39 din Codul jurisdicției constituționale, sesizarea trebuie să fie motivată. Această condiție nu este îndeplinită în raport cu articolul 26 din Constituție. În situații similare, Curtea a respins ca inadmisibile sesizările

formulate, precizând că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretenției neconformității cu acesta a prevederilor legale contestate, nu echivalează cu un argument (a se vedea DCC nr. 33 din 19 martie 2020, § 31 și jurisprudența citată acolo). Dacă ar proceda la examinarea fondului sesizărilor formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională i-ar substitui pe autorii lor la invocarea argumentelor de neconstituționalitate, fapt care ar echivala cu un control din oficiu (a se vedea DCC nr. 107 din 29 septembrie 2020, § 28).

66. Autorii au susținut incidența articolului 20 din Constituție, care stabilește dreptul de acces liber la justiție. În jurisprudența sa, Curtea a menționat că dreptul de acces la un tribunal, garantat de articolul 20 din Constituție și, respectiv, de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană, trebuie să fie unul practic și efectiv, nu teoretic și iluzoriu. Efectivitatea exercitării dreptului în discuție reclamă ca persoanele să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act care constituie o ingerință în exercitarea drepturilor lor (a se vedea HCC nr. 5 din 3 martie 2022, § 60). Dreptul de acces la un tribunal include și dreptul de a iniția o acțiune în justiție (a se vedea *Parohia Greco-Catolică Lupeni și alții v. România* [MC], 29 noiembrie 2016, § 86).

67. Dreptul de acces la un tribunal nu este absolut și poate fi supus unor limitări. Acestea sunt permise în mod implicit, de vreme ce dreptul de acces, prin chiar natura sa, reclamă o reglementare de către stat, care se bucură de o marjă de apreciere în această privință. Totuși, aceste limitări nu pot restricționa sau reduce accesul unei persoane de o manieră care ar afecta însăși esența dreptului (a se vedea *Bîzdîga v. Republica Moldova*, 17 octombrie 2023, § 40).

68. Referitor la plata taxelor judiciare, Curtea Europeană a notat că capacitatea reclamantului de a le plăti, precum și faza procedurii în care se aplică această restricție sunt factorii care au importanță pentru a se stabili dacă o persoană a beneficiat sau nu de dreptul de acces la un tribunal (a se vedea *Teltronic-CATV v. Polonia*, 10 ianuarie 2006, § 48). De asemenea, Curtea Europeană a subliniat că limitările de ordin financiar privind accesul la un tribunal care nu au legătură cu fondul unei cereri sau cu perspectivele de succes ale acesteia trebuie să facă obiectul unei examinări deosebit de riguroase din punctul de vedere al intereselor justiției (a se vedea *Teltronic-CATV v. Polonia*, 10 ianuarie 2006, § 61; *Nalbant și alții v. Turcia*, 3 mai 2022, § 35).

69. În acest sens, Curtea a observat că în cazul sesizărilor nr. 64g/2024, nr. 74g/2024 și nr. 153g/2024 reclamantii au intentat cu succes trei proceduri judiciare în fața instanțelor de judecată. Astfel, la o primă vedere, s-ar părea că aceștia și-au realizat dreptul de acces la un tribunal și că nu există vreo ingerință în acest drept. Totuși, Curtea nu a putut trece cu vederea faptul că, pe baza normelor atacate, la depunerea cererilor în judecată reclamantii au achitat o taxă de timbru, iar instanțele au verificat respectarea acestei condiții atunci când au primit cererile. În acest sens, Curtea a notat că însăși obligația plății taxei de timbru la depunerea cererii de chemare în judecată reprezintă o

ingerință în dreptul de acces la un tribunal. În hotărârea *Stankov v. Bulgaria*, 12 iulie 2007, § 53, Curtea Europeană a subliniat că obligația de a achita o taxă judiciară constituie o ingerință în dreptul de acces la un tribunal, chiar dacă reclamantul are „acces” la toate fazele procesului, iar instanțele judecătorești au examinat în fond pretențiile sale și au pronunțat hotărâri judecătorești definitive.

70. În cazul sesizării nr. 7g/2024, Curtea a reținut că reclamantul a cerut ca instanța judecătorească să decidă chestiunea plății taxei de timbru la finele procesului. Astfel, pentru că la depunerea cererii reclamantul nu a achitat taxa de timbru, Curtea a stabilit că acesta riscă în orice moment ca cererea pe care a depus-o să fie scoasă de pe rolul instanței și, astfel, să fie lipsit de dreptul de acces la un tribunal.

71. În sesizarea nr. 153g/2024 privind excepția de neconstituționalitate a Anexei nr. 2 la Legea taxei de stat, autorul susține existența unui tratament diferențiat în raport cu executorii judecătorești și cu administratorii din oficiu și lichidatorii băncilor, care, în opinia domniei sale, ar fi scutiți de la plata taxei de stat, iar în cazul executorilor judecătorești și de la plata taxei de timbru pe baza punctelor 1.15. și 1.16. din Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat.

72. În jurisprudența sa, Curtea a stabilit că cerința caracterului comparabil al situațiilor stabilit de articolul 16 din Constituție nu impune ca situațiile să fie identice, ci numai ca ele să fie, până la un anumit punct, asemănătoare. Verificarea respectării acestei cerințe implică compararea situației autorilor excepțiilor cu cea a subiectelor în raport cu care pretind că sunt dezavantajați (a se vedea HCC nr. 8 din 6 aprilie 2023, § 32).

73. Curtea a reținut că autorul nu a detaliat caracterul comparabil al situației executorului judecătoresc și al lichidatorului în procedura falimentului, limitându-se exclusiv la simpla invocare a acestui lucru. Având în vedere acest aspect și dat fiind faptul că nu poate identifica, din oficiu, argumente în favoarea autorilor unei sesizări, Curtea a menționat că sesizarea în această parte este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond (a se vedea DCC nr. 111 din 12 septembrie 2023, § 16).

74. În sesizarea nr. 269a/2023, autorul susține că prevederile contestate încalcă dreptul de acces la un tribunal al persoanelor cu venituri mici, pe baza asumției că aceste persoane nu posedă mijloace financiare pentru a achita taxa de timbru sau că unele dintre ele vor fi nevoite să recurgă la sacrificii financiare considerabile ca să o plătească. În aceste circumstanțe, autorul sugerează că dispozițiile atacate lipsesc persoanele în discuție de dreptul de a se adresa în instanța de judecată.

75. Curtea a observat că Legea taxei de stat prevede obligația plății taxei de timbru în toate cazurile de către persoanele fizice și juridice pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva deciziei agentului constator asupra cauzei contravenționale atât în primă instanță, cât și în căile de atac, cu excepțiile prevăzute de lege. Totodată, Curtea a constatat că această obligație

nu țin cont de obiectul cererii, de starea materială a reclamantului sau de alte circumstanțe relevante.

76. Curtea a notat că condiția fundamentală pentru caracterul efectiv al drepturilor este ca legislația să stabilească posibilități reale de apărare a lor. Între altele, acest rol este îndeplinit de instanțele judecătorești, care reprezintă forul în care persoanele pot să-și valorifice drepturile. În această ordine de idei, Curtea a reținut că taxa de timbru ar putea să reprezinte o barieră pentru accesul la un tribunal. Totodată, taxa de timbru ar putea să constituie un factor descurajator de adresare în instanță în special în litigiile în care lipsește o miză financiară sau care au ca obiect pretenții nepatrimoniale, pentru că persoanele lezate în drepturi ar putea să considere că nu este rentabil din punct de vedere economic să inițieze un proces judiciar.

77. Totodată, Curtea a reținut că în faza în care decide dacă acceptă să judece o cerere, judecătorul nu poate să examineze dacă situația reclamantului îi permite acestuia să achite taxa de timbru. Codul de procedură civilă și Codul contravențional stabilesc că, în cazul în care îi este repartizată o cerere la care nu este anexată dovada plății taxei de timbru, judecătorul este obligat să nu-i dea curs, să îi comunice persoanei care a depus-o acest fapt de încălcare și să îi acorde un termen pentru lichidarea neajunsului. Dacă persoana nu achită taxa de timbru, cererea nu se consideră depusă și, împreună cu actele anexate, se restituie printr-o încheiere care poate fi atacată cu recurs. Aceleași reglementări se aplică și în căile de atac.

78. În acest sens, Curtea a considerat că unele persoane ar putea să nu dispună în mod obiectiv de mijloace financiare la data adresării în instanță. Este cazul unei persoane ale cărei conturi bancare sunt blocate și care nu dispune de bani pentru a achita taxa de timbru și care, astfel, este lipsită de posibilitatea de a contesta blocarea conturilor sale. Curtea a notat că un criteriu luat în considerare de Curtea Europeană atunci când examinează existența unei încălcări a dreptului de acces la un tribunal, în cazul obligației achitării taxelor judiciare, este dacă instanțele de judecată au ținut cont în mod efectiv de capacitatea reclamantului de a achita taxa judiciară (a se vedea *Clionov v. Moldova*, 9 octombrie 2007, § 41; *Tudor-Comerț v. Moldova*, 4 noiembrie 2008, § 38).

79. În acest context, Curtea a reținut că prevederile contestate nu-i permit judecătorului să examineze situația materială a persoanei care a depus o cerere în judecată.

80. Curtea a mai analizat dacă interdicția compensării taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul de la articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă reprezintă o ingerință în articolul 20 din Constituție, dar și în dreptul de proprietate garantat de articolul 46 din Constituție.

81. În acest sens, Curtea Europeană a reținut că refuzul *ex post facto* de a-i rambursa reclamantului cheltuielile de judecată în litigiile împotriva statului care își au originea în acte de exercitare a competențelor sale publice poate să

constituie o restricție a accesului la justiție garantat de articolul 6 § 1 din Convenție (a se vedea *Černius și Rinkevičius v. Lituania*, 18 februarie 2020, §§ 65-74). În cauza citată, Curtea Europeană a constatat că refuzul instanțelor de judecată lituaniene de a le rambursa reclamanților cheltuielile de judecată efectuate în cadrul procedurii în contencios administrativ, în care au contestat o amendă aplicată de către Inspectoratul de Stat al Muncii și în care au obținut anularea deciziei ca neîntemeiată, a constituit o încălcare a dreptului lor de acces la instanță și, prin urmare, o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție. Curtea Europeană s-a referit, de asemenea, la un principiu mai general potrivit căruia riscul oricărei erori comise de autoritatea publică trebuie să fie suportat de stat și că erorile nu trebuie remediate pe cheltuiala persoanelor (a se vedea, de asemenea, *Radchikov v. Rusia*, 24 mai 2007, § 50; *Beinarovič și alții v. Lituania*, 12 iunie 2018, § 140). Așadar, Curtea a stabilit o ingerință în dreptul de acces la un tribunal.

82. Referitor la existența unei ingerințe în dreptul de acces la justiție din perspectiva interdicției compensării taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul în alte tipuri de litigii decât cele împotriva statului, Curtea a notat că această interdicție poate fi analizată atât în baza articolului 20 din Constituție, cât și a articolului 46 alin. (1) din Constituție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Musa Tarhan v. Turcia*, 23 octombrie 2018, § 51). În acest sens, ținând cont de argumentele formulate în sesizări în acest capăt, Curtea a considerat mai potrivit să le examineze doar pe baza articolului 46 alin. (1) din Constituție, care garantează dreptul la proprietate privată.

83. Autorii sesizărilor au argumentat existența unei ingerințe în dreptul la proprietate privată atât pe baza interdicției restituirii, cât și pe baza interdicției compensării taxei de timbru, care sunt instituții procesuale diferite. Curtea a examinat în mod separat existența ingerinței în dreptul la proprietate privată din perspectiva acestor restricții.

84. În această privință, Curtea a observat că taxele achitate la intentarea unui proces și care sunt legate de sistemul judiciar ca atare sunt „contribuții” în sensul articolului 1 § 2 din Protocolul nr. 1 (a se vedea *Eder v. Germania* (dec.), 13 octombrie 2005; *Hoare v. Regatul Unit* (dec.), 12 aprilie 2011, § 50). Curtea Europeană a confirmat această abordare în cauza *Perdigão v. Portugalia* [MC], 16 noiembrie 2010, § 61, în care a stabilit că obligația de plată a cheltuielilor de judecată – și prevederile corespunzătoare – intră în sfera de aplicare a articolului 1 § 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție. Totuși, în mai multe cauze care au urmat hotărârii *Perdigão*, Curtea Europeană a făcut o distincție între costurile legate de sistemul judiciar ca atare și cheltuielile suportate de partea care a câștigat procesul și care îi sunt datorate de partea care a pierdut potrivit regulii „cine pierde plătește”, reținând că doar primele trebuie incluse în conceptul de „contribuții” în sensul articolului 1 § 2 din Protocolul nr. 1 (a se vedea *Cindrić și Bešlić v. Croația*, 6 septembrie 2016, § 92; *Musa Tarhan v. Turcia*, 23 octombrie 2018, §§ 72 și 73).

85. În acest context, Curtea a reținut că taxa de timbru se achită o singură dată în contul instanței de judecată într-o valoare fixă de 200 lei la depunerea unei cereri de chemare în judecată, a unei cereri în contencios administrativ sau când este formulată o contestație împotriva unei decizii contravenționale, și la exercitarea căilor de atac. Curtea a menționat că taxa de timbru are scopul să compenseze lucrările de secretariat în cadrul instanței, între care primirea și expedierea cererii către pârât, comunicarea cu reclamantul ș.a. De asemenea, Curtea a stabilit că restituirea nu face incidentă regula „cine pierde plătește”, pentru că ea presupune restituirea din contul în care a fost făcută plată, nu recuperarea de la persoana care a pierdut procesul, și doar dacă cererea depusă nu este examinată în fond, reclamantul renunțând la cerere sau când i-a fost restituită sau refuzată primirea acesteia ș.a. În aceste condiții, pentru că taxa de timbru este achitată în legătură cu prestarea unui serviciu de către instanțele judecătorești și pentru că cheltuielile pe care le compensează taxa de timbru sunt legate de funcționarea sistemului judiciar ca atare, Curtea a considerat că restricția restituirii taxei de timbru trebuie tratată pe baza regulii de la articolul 1 § 2 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

86. Curtea a menționat că la verificarea unor norme privind impunerea la plata unor contribuții prevăzute de lege, ea nu poate efectua o analiză în fond decât dacă cuantumul acestor contribuții este atât de mare, încât dreptul de proprietate ar fi afectat în mod nejustificat. Dacă cuantumul contribuțiilor este rezonabil, problema în sine a existenței contribuțiilor constituie o chestiune care ține de marja discreționară a legislativului, fiind exclusă de la controlul de constituționalitate (a se vedea DCC nr. 68 din 18 mai 2021, § 19). Curtea a reținut că legislatorul beneficiază de o marjă discreționară atunci când sunt în discuție măsurile generale de strategie economică sau socială, precum și elaborarea și implementarea politicilor în domeniul impozitării. Datorită cunoașterii directe a societății și a nevoilor sale, legislatorul este, în principiu, mai bine plasat decât Curtea pentru a decide ce este „în interesul public”. Astfel, îi revine în primul rând legislativului să decidă asupra tipului de taxe sau de contribuții financiare care trebuie percepute (a se vedea DCC nr. 53 din 4 mai 2023, § 22).

87. În acest context, Curtea a reținut că restricția restituirii taxei de timbru în valoare de 200 lei de la articolele contestate nu ridică vreo problemă din perspectiva intensității ingerinței. Așadar, pentru că nu au intervenit elemente noi care să conducă la reconsiderarea jurisprudenței anterioare în materie, Curtea a subliniat că atât soluția, cât și considerentele din deciziile menționate sunt aplicabile, *mutatis mutandis*, în acest caz.

88. Referitor la restricția compensării taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul, Curtea a precizat că această restricție reprezintă o excepție de la principiul de drept civil potrivit căruia „cine acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție, este obligat să repare prejudiciul cauzat”. Astfel, Curtea a stabilit că interdicția compensării taxei de timbru din contul părții care

a pierdut procesul trebuie considerată ca fiind o ingerință în dreptul persoanei la folosirea nestingherită a bunurilor.

89. În baza celor menționate mai sus, Curtea a conchis că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă pretind o examinare în fond, prin prisma articolelor 20 alin. (1) și 46 alin. (1) din Constituție, iar celelalte capete ale sesizărilor sunt inadmisibile.

B. Fondul cauzei

I. Analiza Curții pe baza articolului 20 alin. (1) din Constituție

1) Principii generale privind dreptul de acces la un tribunal

90. Curtea menționează că dreptul de acces la un tribunal a fost dezvoltat de către Curtea Europeană în cauza *Golder v. Regatul Unit*, 21 februarie 1975, §§ 28-36, în baza dreptului la un proces echitabil garantat de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană. Făcând referire la principiul statului de drept și la importanța protecției împotriva arbitrariului, Curtea a menționat că dreptul de acces la un tribunal reprezintă un element inherent al garanțiilor consacrate la articolul 6 § 1 (a se vedea *Zubac v. Croația* [MC], 5 aprilie 2018, § 76; *Grzęda v. Polonia* [MC], 15 martie 2022, § 342).

91. În jurisprudența care a urmat acestei cauze, Curtea Europeană a indicat că dreptul la un tribunal, în care dreptul de acces, adică dreptul de a introduce o acțiune în fața instanțelor în materie civilă, reprezintă doar un element; totuși, este un element care face posibilă beneficierea de garanțiile prevăzute la articolul 6 § 1 din Convenție. Caracterul echitabil, public și prompt al procedurilor nu are vreo importanță dacă acestea nu pot fi inițiate mai întâi. În materie civilă, cu greu poate fi concepută existența statului de drept fără posibilitatea de a avea acces la instanțe (a se vedea *Z și alții v. Regatul Unit* [MC], 10 mai 2001, §§ 91-93; *Kreuz v. Polonia*, 19 iunie 2001, § 52).

92. Curtea Europeană a reținut că, garantându-le persoanelor un drept efectiv de acces la instanțe pentru stabilirea „drepturilor și obligațiilor lor civile”, articolul 6 § 1 din Convenție lasă la latitudinea statelor alegerea mijloacelor care vor fi utilizate în acest scop. Deși statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere, decizia finală privind respectarea cerințelor Convenției îi revine Curții Europene (a se vedea *Kreuz v. Polonia*, citată *supra*, § 53). Curtea Europeană a subliniat că evaluarea sa are la bază principiul potrivit căruia Convenția urmărește să garanteze drepturi practice și efective, nu teoretice sau iluzorii. Acest lucru este valabil mai ales pentru garanțiile consacrate la articolul 6 din Convenție, având în vedere locul proeminent al dreptului la un proces echitabil într-o societate democratică (a se vedea *Zhang v. Ucraina*, 13 noiembrie 2018, § 59; *Zubac v. Croația* [MC], citată *supra*, § 77). Curtea Europeană a subliniat că caracterul echitabil al procesului – atât în procedurile civile, cât și în cele penale – reclamă ca părțile să aibă posibilitatea de a-și prezenta cazul în mod efectiv în fața instanței de judecată și ca acestea

să beneficieze de oportunități egale (a se vedea *Paslavičius v. Lituania*, 18 iulie 2023, § 69).

2) *Referitor la respectarea standardului calității legii (dacă ingerința este „prevăzută de lege”)*

93. Curtea notează că expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. ca aceasta să fie accesibilă și previzibilă (a se vedea HCC nr. 37 din 7 decembrie 2021, § 53; HCC nr. 39 din 21 decembrie 2021, § 39).

94. Referitor la condiția accesibilității, Curtea reține că prevederile atacate corespund acestui criteriu, deoarece au fost publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Aici operează prezumția cunoașterii legii, care decurge din maxima *nemo censetur ignorare legem* (a se vedea, e.g., pentru aplicarea acesteia, *Fullani v. Albania* (dec.), 20 septembrie 2022, § 76).

95. Referitor la condiția previzibilității, Curtea menționează că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă reglementează că taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023, iar a doua teză a acestor prevederi stabilește că suma de bani plătită ca taxă de timbru nu se restituie și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul.

96. Așadar, având în vedere că aceste texte de lege sunt clare și previzibile, Curtea nu constată vreo incertitudine legată de calitatea legii.

3) *Referitor la legitimitatea scopurilor urmărite și la legătura rațională dintre acestea și prevederile normative contestate*

97. În opiniile lor, autoritățile au susținut că reglementarea taxei de timbru în Legea taxei de stat are scopul de a transfera o parte din costurile sistemului de justiție de la plătitorii de impozite în general la utilizatorii sistemului. Un alt obiectiv invocat în opinii de către autorități este diminuarea numărului de cereri de chemare în judecată nefondate și abuzive.

98. Curtea reține că introducerea în legislație a taxei de timbru, i.e. a obligației persoanei care se adresează cu o cerere în judecată de a achita o sumă de bani pentru a acoperi o parte din costurile procedurii la care participă, reprezintă, în principiu, o modalitate rezonabilă de a strânge fonduri pentru finanțarea instanțelor judecătorești. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că considerentele de ordin financiar de interes public ar putea să reprezinte un scop legitim pentru restricționarea dreptului de acces la justiție (a se vedea *Černius și Rinkevičius v. Lituania*, 18 februarie 2020, § 69). De asemenea, Curtea Europeană nu a respins niciodată ideea de impunere a unor restricții financiare privind accesul unei persoane la justiție, tocmai în interesul unei bune administrări a justiției (a se vedea *Kreuz v. Polonia*, citată *supra*, § 54; *Weissman și alții v. România*, 24 mai 2006, § 35).

99. Așadar, Curtea reține că stabilirea obligației de plată a taxei de timbru la adresarea unei cereri în judecată este, în principiu, compatibilă cu scopul bunei administrări a justiției, care este un scop legitim, în sensul articolului 54 alin. (2) din Constituție.

100. Totuși, Curtea precizează că aceste considerente nu sunt aplicabile în privința interdicției compensării taxei de timbru. Astfel, Curtea Europeană a adoptat o abordare diferită în privința interdicției compensării cheltuielilor de judecată suportate în procedura contenciosului administrativ, subliniind că, în acest tip de litigii, consecințele vreunei erori sau greșeli comise de o autoritate publică în exercițiul puterii trebuie suportate de către stat, nu remediate pe cheltuiala persoanei (a se vedea *Zustović v. Croația*, 22 aprilie 2021, § 100). Curtea Europeană a precizat că transferul de la stat la persoana vizată în actul administrativ al cheltuielilor de redresare a greșelilor comise de o autoritate a statului, în scopul protejării intereselor sale financiare, vine în contradicție cu principiul bine stabilit potrivit căruia riscul oricărei greșeli sau erori comise de o autoritate publică trebuie să fie suportat de stat. Astfel, Curtea Europeană a menționat că nu vede niciun motiv pentru a stabili existența vreunui scop legitim, subliniind că, în caz de pierdere într-un asemenea caz, tocmai statul este cel care trebuie să suporte cheltuielile de judecată (a se vedea *Zustović v. Croația*, 22 aprilie 2021, § 106). Mai mult, într-o cauză în care a examinat refuzul instanțelor lituaniene de a le compensa reclamanților cheltuielile de judecată suportate într-un proces în contencios administrativ în care au avut câștig de cauză, Curtea Europeană a acceptat ca fiind convingător argumentul reclamanților care au precizat că nu s-au adresat în instanță pentru a participa la proces ca la un exercițiu academic, ci pentru a obține un rezultat. În acest sens, Curtea Europeană a subliniat că sesizarea unei instanțe își pierde orice rațiune dacă, în cele din urmă, persoana ajunge la finalul procesului într-o situație mai rea decât cea în care se afla înainte de inițierea acestuia (a se vedea *Černius și Rinkevičius v. Lituania*, citată *supra*, § 68).

101. Așadar, Curtea constată că interdicția compensării taxei de timbru nu urmărește un scop legitim în cazul litigiilor de contencios administrativ. Totodată, având în vedere că procedura contenciosului administrativ prezintă elemente comune cu procedura în contencios contravențional, Curtea reține că constatările de mai sus se aplică, *mutatis mutandis*, și în cazul interdicției de compensare a taxei de timbru în cazul depunerii unei contestații împotriva unei decizii contravenționale.

102. Referitor la cel de-al doilea scop, Curtea constată că instituirea taxei de timbru este susceptibilă să descurajeze persoanele să adreseze cereri nefondate și abuzive, fapt care contribuie la creșterea eficienței justiției în general. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a indicat că taxele judiciare acționează ca un instrument de descurajare a cererilor nefondate, fapt care poate fi considerat ca fiind compatibil cu articolul 6 din Convenție (a se vedea *Harrison Mckee v. Ungaria*, 3 iunie 2014, § 27).

103. În acest context, Curtea reține că scopurile menționate mai sus pot fi încadrate în obiectivul general al garantării autorității și imparțialității justiției, stabilit la articolul 54 alin. (2) din Constituție.

4) Referitor la existența unor măsuri alternative mai puțin intruzive, care au legătură cu scopurile legitime urmărite

104. Testul măsurilor mai puțin restrictive verifică dacă legislatorul putea adopta măsuri legislative care să realizeze la fel de eficient scopul legitim urmărit și care să limiteze mai puțin dreptul fundamental protejat, în comparație cu măsurile contestate (a se vedea HCC nr. 20 din 3 noiembrie 2022, § 55).

105. Curtea observă că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă reglementează taxa de timbru ca pe o obligație absolută. Astfel, dacă o persoană nu achită taxa de timbru de 200 lei, indiferent de motivele și împrejurările neachitării, aceasta este lipsită în mod automat de dreptul său de acces la justiție, deoarece cererea de chemare în judecată, contestația contravențională, cererea de apel, de recurs sau revizuire depusă fără plata taxei de timbru se restituie semnatarului (articolele 171 alin. (2), 369 alin. (1) lit. a), 426¹ alin. (2¹), 438 alin. (2), 451¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă, articolele 212 alin. (1) lit. e), 234 alin. (1), 246 alin. (2) lit. f) din Codul administrativ și articolele 448 alin. (9), 451³ alin. (4), 468 alin. (4) și 476 alin. (2¹) din Codul contravențional). În opiniile lor, autoritățile au susținut că nu au prevăzut în Legea taxei de stat posibilitatea scutirii, amânării sau eşalonării de la plata taxei de timbru, pentru că aceasta are o valoare mică și orice persoană își permite să o achite. Totuși, în final, autoritățile au susținut că excepțiile de la plata taxei de timbru din Anexa nr. 2 la Lege ar putea fi aplicate în situația în care o persoană întâmpină dificultăți de ordin financiar, fără a-și detalia afirmațiile. Curtea consideră necesar să examineze acest punct de vedere.

106. Curtea constată că Anexa nr. 2 la Legea taxei de stat stabilește câteva situații în care nu se achită taxa de timbru la depunerea cererii în judecată, de exemplu, în cazul cererilor de protecție împotriva violenței domestice și de reparare a prejudiciului provocat astfel, în cazul cererilor privind apărarea drepturilor minorilor, în cazul persoanelor fizice care, conform legii, sunt împuternicite să se adreseze instanțelor cu cereri în apărarea drepturilor, libertăților, intereselor legitime al altor persoane, în cazul în care persoana are statut de beneficiar de asistență juridică garantată de stat, etc. Curtea reține că excepțiile prevăzute de lege nu pot fi aplicate în situația în care o persoană întâmpină dificultăți financiare, iar a patra excepție menționată *supra*, care acționează odată cu dobândirea statutului de beneficiar de asistență juridică garantată de stat, nu acoperă întreg spectrul de situații în care persoana nu posedă mijloace bănești (a se vedea § 78 *supra*). Pe de altă parte, deși dobândirea statutului de beneficiar al asistenței juridice garantate de stat le-ar oferi persoanelor posibilitatea de a nu plăti taxa de timbru, Curtea reține că Legea în materie stabilește dreptul, nu obligația persoanelor de a obține

asistența juridică garantată de stat. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a analizat acest lucru și a reținut că, în pofida faptului că exercitarea dreptului la asistență juridică garantată de stat le-ar fi oferit reclamanților posibilitatea de a se adresa în instanță fără a fi obligați la plata cheltuielilor de judecată, asistența juridică reprezintă un drept al persoanei, nu o obligație care trebuie exercitată (a se vedea *Dragan Kovačević v. Croația*, 12 mai 2022, § 81). În acest sens, Curtea nu identifică niciun motiv pentru a se abate de la această jurisprudență.

107. În lipsa unei asemenea excepții, Curtea va purcede, în continuare, la analiza existenței vreunei măsuri mai puțin intruzivă în exercitiul dreptului de acces la un tribunal. Curtea constată că o ingerință mai puțin intruzivă este reprezentată în acest caz de posibilitatea de scutire, eșalonare sau amânare a taxei de timbru, care ar fi decisă de instanța de judecată, atunci când există motive întemeiate în acest sens, după modelul reglementat la articolele 85 alin. (4) și 86 alin. (1) din Codul de procedură civilă, care prevăd că în funcție de situația materială și de probele prezentate, judecătorul decide scutirea de la plata taxei de stat sau a unei părți a ei. Totodată, aceste prevederi îi recunosc instanței de judecată competența de a amâna sau eșalona plata taxei de stat până la o anumită fază a procesului, sub sancțiunea scoaterii cererii de pe rol, în cazul în care aceasta nu este plătită.

108. Curtea notează că o scutire, amânare sau eșalonare de la plata taxei de timbru ar putea fi revocată de judecător sau instanță în orice moment dacă motivul acesteia a încetat să existe. În consecință, faptul de a permite punerea pe rol a cererii în lipsa achitării taxei de timbru atunci când există motive în acest sens nu ar împiedica instanțele să perceapă taxele de timbru dacă, într-o fază ulterioară, situația financiară a reclamantului s-ar îmbunătăți (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kreuz v. Polonia*, 19 iunie 2001, § 65). Curtea reține că o asemenea posibilitate reprezintă o soluție care realizează la fel de bine scopurile legitime urmărite, cu un prejudiciu mai mic pentru dreptul de acces la justiție.

109. Considerentele care precedă sunt suficiente pentru a permite Curții să conchidă că omisiunea legislatorului de a reglementa posibilitatea de scutire, amânare sau eșalonare a taxei de timbru a afectat dreptul de acces la justiție, concluzie care poate scuti Curtea să-și continue analiza. Totuși, Curtea își va consolida raționamentele prin evaluarea proporționalității în sens restrâns.

5) *Proporționalitatea în sens restrâns*

110. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că restricțiile privind accesul la justiție care au un caracter pur financiar și care nu au nicio legătură cu fondul cererii sau cu perspectivele sale de succes trebuie să facă obiectul unei examinări riguroase din punct de vedere al intereselor justiției (a se vedea *Teltronic-CATV v. Polonia*, 10 ianuarie 2006, § 61, *Nalbant și alții v. Turcia*, 3 mai 2022, § 35). Totodată, Curtea Europeană a subliniat că, pentru a stabili dacă o persoană a beneficiat sau nu de dreptul de acces, cuantumul taxelor achitate trebuie evaluate în lumina circumstanțelor particulare ale cauzei, a

posibilității reclamantului de a le plăti, precum și în funcție de faza procesului în care a fost aplicată această restricție (a se vedea *Apostol v. Georgia*, 28 noiembrie 2006, § 59).

111. În opiniile lor, autoritățile au precizat că reglementarea taxei de timbru are la bază faptul că orice persoană își permite să achite 200 lei. Deși taxa de timbru are, într-adevăr, o valoare mică, Curtea precizează că această opinie nu se bazează pe date concrete, ci operează mai curând în virtutea unor generalizări care ignoră posibilitățile financiare efective ale persoanelor sărace și ale celor aflate la limita sărăciei. Argumentul avansat de către autorități, care au susținut că aceste persoane ar putea să achite taxa de timbru dacă ar renunța la o parte din cheltuielile lor, nu conduce la concluzia că taxa este accesibilă. În mod normal, persoanele sărace și cele aflate la limita sărăciei vor trebui să renunțe la o parte din cheltuielile lor obișnuite și necesare pentru menținerea unui nivel de trai decent. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a considerat excesive și că atentează la însăși esența dreptului de acces la un tribunal taxele judiciare care nu erau justificate în raport cu situația financiară a reclamantului, dar care se calculau pe baza unui procent stabilit de lege din valoarea sumei în litigiu (a se vedea *Weissman și alții v. România*, 24 mai 2006, §§ 39-42; *Laçi v. Albania*, 19 octombrie 2021, § 52).

112. De asemenea, autoritățile au sugerat că dreptul de acces la justiție ar fi compatibil cu o obligație generală și nediscriminatorie de plată a taxei de timbru destinată să compenseze costurile procedurii judiciare la care participă persoanele. Curtea reține că acest argument pretinde o analiză din perspectiva importanței accesului la justiție pentru principiul statului de drept. Curtea notează că într-un stat de drept accesul la justiție și justiția în general au scopul să contribuie la respectarea ordinii juridice prin garantarea pe larg a dreptului persoanelor de a adresa cereri în justiție, chiar și fără plata taxelor judiciare (a se vedea articolele 85 alineatele (1) și (4) și 86 alin. (1) din Codul de procedură civilă). Acest considerent este justificat pe baza faptului că atât ordinea juridică, cât și statul de drept au mai mult de câștigat dacă persoanele pot să-și apere drepturile în instanță, decât din sumele care ar putea fi încasate de către stat.

113. Curtea reține că acest raționament este confirmat inclusiv prin faptul că obligația generală de plată a taxei de timbru de la articolele contestate nu contribuie la realizarea scopurilor legitime urmărite în toate cazurile. Astfel, dintr-un mijloc care descurajează adresarea cererilor nefondate sau abuzive, taxa de timbru devine, în cazul persoanelor fără mijloace bănești, o barieră în calea sesizării instanțelor în general, deoarece lipsa banilor îi împiedică să formuleze o cerere în judecată.

114. În acest context, analizate în ansamblu, Curtea constată că restricția financiară contestată acționează de o manieră automată și fără să țină cont de fondul sau de perspectivele de succes ale unei cereri, criterii considerate de către Curtea Europeană ca permițând restricții mai largi în exercițiul dreptului de acces la un tribunal (a se vedea *Apostol v. Georgia*, 28 noiembrie 2006, §

60, și *a contrario Tolstoy Miloslavsky v. Regatul Unit*, 13 iulie 1995, § 61). Curtea reține că acest fapt este în măsură să periclitizeze exercițiul dreptului de acces la justiție în cazul persoanelor cu venituri modeste care nu-și permit să achite 200 lei, în timp ce interdicția scutirii, amânării sau eşalonării de la plata taxei de timbru are un efect disuasiv puternic în privința acestora, descurajându-le să adreseze cereri privind apărarea drepturilor lor în instanța de judecată (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Vanchev v. Bulgaria*, 19 octombrie 2017, § 54).

115. Pornind de la aceste premise, Curtea constată că textul „Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.” din teza întâi a articolului 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și textul „Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de Legea taxei de stat nr. 213/2023.” din teza întâi a articolului 84 alineatul (4) din Codul de procedură civilă, sunt neconstituționale.

116. Până la modificarea legislației relevante în sensul considerentelor hotărârii Curții, judecătorul sau instanța de judecată, la cererea persoanei, în funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, va decide scutirea, amânarea sau eşalonarea de la plata taxei de timbru pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva deciziei agentului constatator asupra cauzei contravenționale atât în primă instanță, cât și în căile de atac.

117. Curtea îi va trimite Parlamentului o adresă pentru a modifica legislația relevantă în conformitate cu considerentele prezentei hotărâri.

II. Analiza Curții pe baza articolului 46 alin. (1) din Constituție

118. Curtea subliniază că dreptul de proprietate, garantat de articolul 46 din Constituție, nu este un drept absolut, poate suporta limitări și este susceptibil de ingerințe ale statului în ceea ce privește exercitarea atributelor sale. Limitarea exercițiului acestui drept poate fi impusă de necesitatea asigurării unui echilibru între interesele individuale și interesul general, iar uneori are ca scop protecția drepturilor și a libertăților altor persoane (a se vedea DCC nr. 52 din 2 iunie 2020, § 22; HCC nr. 4 din 3 martie 2022, § 47). Totuși, aceste restrângeri trebuie să respecte cerințele prevăzute de articolul 54 din Constituție, și anume, să fie prevăzute de lege, să urmărească unul sau mai multe dintre scopurile legitime stabilite la acest articol, să fie necesare și proporționale cu situația care le-a determinat.

119. Curtea reține că articolele 2 alin. (2) din Legea taxei de stat și 84 alin. (4) din Codul de procedură civilă interzic compensarea taxei de timbru din contul părții care a pierdut procesul. Această măsură protejează persoanele care au pierdut un proces judiciar și care, în lipsa acestor norme, ar fi fost obligate la compensarea cheltuielilor de judecată, în care intră și taxa de timbru, în baza regulii „cine pierde plătește”. Curtea observă că aceste prevederi sunt rigide și nu le acordă celor care o aplică o discreție prea mare. În acest sens, Curtea

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

reține că, fără a ține cont în mod adecvat de interesele persoanelor care au avut câștig de cauză într-un proces judiciar, normele contestate le privează pe acestea de un „bun”. Curtea nu întrevide vreun scop legitim care ar putea să justifice această intervenție în exercitarea dreptului la proprietate. Așadar, Curtea reține că prevederile contestate nu urmăresc vreun scop legitim în sensul articolului 54 alin. (2) din Constituție.

120. În baza motivelor menționate mai sus, Curtea conchide că textul „și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul” din teza a doua a articolelor 2 alineatul (2) din Legea taxei de stat și din articolul 84 alineatul (4) din Codul de procedură civilă este neconstituțional.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 litera a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admit parțial* sesizarea privind controlul de constituționalitate, depusă de dl Vlad Batrîncea, deputat în Parlament, și excepțiile de neconstituționalitate, depuse de dl judecător Victor Sandu, în dosarul nr. 2-1340/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, de dl avocat Andrei Briceag în dosarele nr. 2-3380/2024 și nr. 2-3638/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, și de dl Marcel Lungu, lichidator al SRL „New Next”, în dosarul nr. 2rhi-1/2024, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

2. *Se declară neconstituțional:*

- textul „Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.” din teza întâi și textul „și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul” din teza a doua a articolului 2 alineatul (2) din Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023;
- și textul „Taxa de timbru nu este susceptibilă de scutire, amânare sau eşalonare, cu excepțiile prevăzute de Legea taxei de stat nr. 213/2023.” din teza întâi și textul „și nici nu se compensează din contul părții care a pierdut procesul” din teza a doua a articolului 84 alineatul (4) din Codul de procedură civilă.

3. Până la operarea modificărilor de către Parlament, judecătorul sau instanța de judecată, la cererea persoanei, în funcție de situația materială și de probele prezentate în acest sens, va decide scutirea, amânarea sau eşalonarea de la plata taxei de timbru pentru intentarea unui proces judiciar civil, de contencios administrativ, precum și pentru fiecare contestație împotriva

HOTĂRÂRE PRIVIND CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE ȘI EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLELOR 2 ALIN. (2) DIN LEGEA TAXEI DE STAT ȘI 84
ALIN. (4) DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

deciziei agentului constator asupra cauzei contravenționale atât în primă instanță, cât și în căile de atac.

4. *Se declară inadmisibilă* sesizarea depusă de dl Marcel Lungu în capătul său referitor la excepția de neconstituționalitate a Anexei nr. 2 la Legea taxei de stat nr. 213 din 31 iulie 2023.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 26 septembrie 2024
HCC nr. 20
Dosarul nr. 269a/2023